

Sygn. akt VI ACa 459/13

POSTANOWIENIE

Dnia 23 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Małgorzata Kuracka (spr.)

Sędzia SA – Krzysztof Tucharz

Sędzia SO (del.) – Beata Waś

Protokolant – st. sekr. sąd. Ewelina Murawska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 października 2013 r.

sprawy z powództwa (...) Stowarzyszenia (...) w W.

przeciwko W. B.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 18 stycznia 2013 r.

sygn. akt XVII AmC 5392/11

p o s t a n a w i a :

- 1. uchylić w całości zaskarżony wyrok i umorzyć postępowanie w sprawie,*
- 2. nie obciążać powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego za I i II instancję.*

Sygn. akt VI ACa 459/13

UZASADNIENIE

(...) Stowarzyszenie (...) z siedzibą w W. wniosło przeciwko W. B. pozew o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia zawartego we wzorcu umownym „Regulaminie świadczenia usług dostępu do Internetu” /w Rozdziale 7 pkt 2/, którym posługiwał się pozwany, o treści: „Operator może powierzyć wykonywanie usług innym podmiotom.”, a nadto wniósł o zasądzenie kosztów procesu.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda kosztów postępowania.

Zarzuty pozwanego odnosiły się jednakże do postanowienia z Rozdziału 5 pkt 5 stosowanego przez pozwanego Regulaminu, o treści „Wypowiedzenie umowy nie wiąże się z obowiązkiem zwrotu abonentowi jakichkolwiek opłat, w szczególności nie wiąże się ze zwrotem opłaty aktywacyjnej”, które było przedmiotem innego postępowania.

Wyrokiem z dnia 18 stycznia 2013 roku Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego koszty procesu.

Sąd I instancji uznał, że kwestionowany przez powoda zapis Rozdziału 7 pkt 2 stosowanego przez pozwanego Regulaminu o ile narusza dobre obyczaje, to jednak nie kształtuje praw i obowiązków konsumenta w sposób rażąco niekorzystny, a tym samym nie może być uznane za niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu 385¹ § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, który zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucił Sądowi I instancji:

1. pozbawienie powoda możliwości obrony jego praw w postępowaniu poprzez wydanie orzeczenia w odniesieniu do postanowienia wzorca umowy o treści innej niż co do którego strony prowadziły spór pod sygnaturą akt XVII AmC 5392/11;
2. naruszenie art. 385¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 385 pkt 5 i 19 k.c., poprzez nieuznanie zakwestionowanego w pozwie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, podczas gdy postanowienie to kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób oczywiście sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Podnosząc powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, zniesienie postępowania przed Sądem Okręgowym i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego. Ewentualnie skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Wyrok podlegał uchyleniu, a postępowanie w sprawie należało umorzyć.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że niezasadnie zarzuca skarżący

pozbawienie go możliwości obrony jego praw, poprzez wydanie orzeczenia w odniesieniu do postanowienia wzorca umowy o treści innej niż co do której strony prowadziły spór.

Sąd I instancji rozstrzygnął o braku abuzywności postanowienia stosowanego przez pozwanego w Rozdziale 7 pkt 2 „Regulaminu świadczenia usług dostępu do Internetu”, o treści: „Operator może powierzyć wykonywanie usług innym podmiotom.”, a zatem o klauzuli, której uznania za niedozwoloną domagał się powód w pozwie.

Nadto, z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd Okręgowy miał na względzie przedstawioną przez powoda w pozwie argumentację. Tym samym Sąd I instancji objął zaskarżonym orzeczeniem żądanie które wynikało z pozwu i obligatoryjnych przepisów prawa procesowego (art. 479⁴² § 1 i art. 479⁴⁴ § 1 k.p.c.).

Natomiast podniesienie przez pozwanego w odpowiedzi na pozew – w której domagał się on oddalenia powództwa, zarzutów odnośnie klauzuli będącej przedmiotem oceny w innym procesie, pozostawało bez jakiegokolwiek wpływu na sytuację procesową powoda. Błędne stanowiska stron w trakcie procesu, w sytuacji gdy brak jest uchybień procesowych Sądu, które mogłyby implikować błędne przeświadczenie stron co do przedmiotu procesu, nie może stanowić podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania. Podkreślić również trzeba, że pozwany nie kwestionował jakichkolwiek nieprawidłowości w doręczeniu mu odpisu pozwu, a w odpowiedzi na pozew wskazał, że stanowi ona odpowiedź na pozew w sprawie XVII AmC 5392/11 otrzymany przez pozwanego w dniu 12 września 2011 r., co potwierdza zwrotne potwierdzenie odbioru /k. 10/. W takiej sytuacji fakt, że w odpowiedzi na pozew odniósł się do innej klauzuli niż kwestionował powód /choć zawartej w tym samym Regulaminie/ można równie dobrze wytłumaczyć pomyłką samego pozwanego związaną z ilością wytoczonych mu spraw przez powoda, tym bardziej, że wnosił on o połączenie niniejszej sprawy do wspólnego rozpoznania ze sprawami XVII AmC 5391/11, XVII AmC 5393/11 i XVII AmC 5394/11, w których stronami jest powód z pozwanym. Mając powyższe na uwadze, podniesiony przez powoda zarzut naruszenia art. 379 pkt 5 k.p.c. okazał się nietrafny.

Niezależnie od powyższego, zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu z innych przyczyn niż wskazuje skarżący.

Zgodnie z art. 479⁴³ k.p.c. wyrok prawomocny uznający postanowienie wzorca umowy za niedozwolone i zakazujący jej stosowania ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania tego postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zauważył, że w niniejszej sprawie powód domagał się uznania za niedozwolone postanowień wzorca umowy o treści „Operator może powierzyć wykonywanie usług innym podmiotom”, tymczasem w czasie trwania niniejszego postępowania, tj. w dniu 18 lutego 2013 r. do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, wpisane zostało postanowienie o treści: „Operator zastrzega sobie prawo do powierzenia wykonania umowy osobie trzeciej” (poz. 4260).

Klauzula ta jest w istocie tożsama z klauzulą objętą powództwem, co w ocenie Sądu Apelacyjnego skutkowało niedopuszczalnością prowadzenia procesu w sprawie niniejszej.

W uchwale z dnia 19 grudnia 2003 r. (III CZP 95/03, OSNC 2005/2/25) Sąd Najwyższy wskazał, że powaga rzeczy osądzonej wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone wyłącza – od chwili wpisania tego postanowienia do rejestru (art. 479⁴³ w związku z art. 365 i art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.) – ponowne wytoczenie powództwa w tym przedmiocie, także przez osobę nie biorącą udziału w sprawie, w której wydano wyrok. Natomiast w odniesieniu do strony pozwanej, problem rozszerzonej prawomocności podjęty został w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (III SZP 3/06, OSNP 2007, nr 1-2, poz. 350), w której uznano, że skuteczność wobec osób trzecich wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone w ujęciu art. 479⁴³ k.p.c. oznacza, że skutki tego wyroku rozciągają się nie tylko na pozwanego przedsiębiorcę, który jako pozwany występował w sprawie w której wydano wyrok, ale także na każdego innego przedsiębiorcę, wobec czego każdy przedsiębiorca, który zastosuje postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone, dopuszcza się praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

W pierwszej z wymienionych uchwał, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że granicami podmiotowymi powagi rzeczy osądzonej objęte są w zasadzie strony procesu, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. W takich wypadkach dochodzi do połączenia rozszerzonej prawomocności z powagą rzeczy osądzonej. Wypadki rozszerzonej podmiotowo prawomocności materialnej należy rozpatrywać nie tylko w aspekcie mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia (art. 365 § 1 k.p.c.), ale także w aspekcie powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.). Sąd Najwyższy wskazał również, że wypadki rozszerzonej prawomocności i powagi rzeczy osądzonej można podzielić na dwie grupy. Pierwszą stanowią wypadki, w których wyrok – ze względu na szczególny charakter przedmiotu osądu - skutkuje dla wszystkich i przeciw wszystkim (np. art. 435 § 1 i art. 458 § 1 k.p.c.). Natomiast do drugiej grupy należą wypadki, w których wyrok skutkuje wobec osób trzecich ze względu na szczególny stosunek tych osób do jednej ze stron procesu i tylko wobec niej (np. wypadki następstwa prawnego, w tym objęte regulacją art. 192 pkt 3 k.p.c.). Tożsamość stron procesowych, jako warunek istnienia powagi rzeczy osądzonej, skutkującej w innej, późniejszej sprawie odrzuceniem pozwu (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.), zachodzi, zdaniem Sądu Najwyższego zarówno wtedy, gdy w obydwu sprawach uczestniczą te same strony – bez względu na rolę procesową – jak i wtedy, gdy zamiast strony wcześniejszego procesu występuje jej następca prawny lub inna osoba objęta w danym wypadku rozszerzoną prawomocnością. Sąd Najwyższy wskazał też, że przedstawiona koncepcja ujmowania rozszerzonej prawomocności materialnej w łączności z powagą rzeczy osądzonej, akceptowana przez przeważającą część doktryny, jak też znajdująca odzwierciedlenie w judykaturze Sądu Najwyższego (por. postanowienia SN z dnia 3 grudnia 1971r., III CRN 361/71, OSPiKA 1972, nr 10, poz. 179, oraz z dnia 27 kwietnia 1999 r., III CKN 48/99, niepubl.), pozwala przyjąć, że powaga rzeczy osądzonej wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone wyłącza – od chwili wpisania tego postanowienia do rejestru (art. 479⁴³ w związku z art. 365 i art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.) – ponowne wytoczenie powództwa w tym przedmiocie, także przez osobę nie biorącą udziału w sprawie, w której wydano wyrok. Pozew zaś obejmujący takie powództwo podlega odrzuceniu (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Z kolei w drugiej ze wskazanych uchwał, Sąd Najwyższy stwierdził, że stosowanie przez przedsiębiorcę postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonego wpisaniem danej klauzuli do rejestru, stanowi jedną z praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumenta. Powyższe pozwala uniknąć sytuacji, w której konieczne jest prowadzenie kilku postępowań, z których każde musiałoby kończyć się identycznym rozstrzygnięciem merytorycznym. Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że powyższe stanowisko uzasadnione jest charakterem postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, którego celem podstawowym jest usunięcie postanowień wzorca uznanych za abuzywne z obrotu ze skutkiem nie tylko dla stron procesu, lecz także wobec osób trzecich (erga omnes).

Następnie jednak w uchwale z 7 października 2008 r. (III CZP 80/08, OSNC 2009/9/118) Sąd Najwyższy uznał, że rozszerzona prawomocność wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda – w tym także przez organizację społeczną działającą na rzecz ochrony interesów konsumentów – przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym sprawę podziela pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwałach z dnia 19 grudnia 2003r., III CZP 95/03 oraz z dnia 13 lipca 2006 r. III SZP 3/06, że powaga rzeczy osądzonej wynikająca z rozszerzonej mocy wiążącej, o jakiej mowa w art. 479⁴³ k.p.c. obejmuje również po stronie pozwanej innych przedsiębiorców, którzy posługują się wzorcem umowy zawierającym postanowienie wpisane do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK.

Zważyć dodatkowo należy, że stosownie do art. 479⁴⁵ § 3 k.p.c. rejestr postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest jawny. Jawność ta pozwala przedsiębiorcom formułującym własny wzorzec na zapoznanie się z postanowieniami wzorców uznanymi za niedozwolone, których stosowanie zostało zakazane i respektowanie wyroku sądu, na podstawie którego wpis został dokonany. W przeciwnym razie stosowną interwencję powinien podjąć już Prezes UOKiK na podstawie art. 24 ustęp 2 pkt. 1 ustawy z 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.).

Nie ulega także wątpliwości, że wpisanie do rejestru w trakcie trwania postępowania klauzuli, o tożsamej treści winno skutkować umorzeniem postępowania ze względu na to, że od tej chwili wydanie wyroku w sprawie stało się niedopuszczalne (art. 355 § 1 k.p.c.), z powodu objęcia jej przedmiotu powagą rzeczy osądzonej.

Mając powyższe na względzie, skoro odpis pozwu został pozwanemu doręczony w dniu 12 września 2011 r., a tożsama klauzula została wpisana do rejestru w dniu 18 lutego 2013 r., Sąd Apelacyjny uznał, że w trakcie trwania niniejszej sprawy /po powstaniu zawisłości sporu/ zaszła przeszkoda do merytorycznego rozpoznania pozwu w postaci powagi rzeczy osądzonej, co skutkowało koniecznością uchylenia zaskarżonego wyroku i umorzenia postępowania w sprawie.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie 1 sentencji. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu znajduje oparcie w dyspozycji art. 102 k.p.c.